



Eligiusz Madejski^{1,2}, Janusz Jaworski¹

¹ AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO W KRAKOWIE

² PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA ZAWODOWA W TARNOWIE

WIEDZA UCZNIÓW KLAS I–III SZKOŁY PODSTAWOWEJ NA TEMAT PRZYBORÓW I PRZYRZĄDÓW DO ĆWICZEŃ

ABSTRACT

Knowledge of the 1st–3rd grade students about sports equipment and tools

The aim of this study was to examine the level of knowledge of early education students about sports equipment used for exercising during physical education lessons and in doing different sports. The research was conducted by means of a drawing test, among the 1st–3rd students (aged 7–9) in five randomly selected primary schools (in rural areas) in Żywiecki District. The study comprised 487 persons, including 235 girls and 252 boys.

Analysis of the results showed that the majority of students (52.4%) represents the average level of knowledge of the equipment used in physical education and selected sports. Respondents doing a drawing test can get different scores, depending on the issue questions. The arithmetic mean was 10.3 points out of maximal number of 24 points. The mean was slightly higher for boys (by 0.4 points) compared to girls. The lowest mean (7.9 points) was recorded for the first grade pupils. In upper grades the mean gradually grew (second grade – 10.6 points, third grade – 12.2 points).

Key words: knowledge, student, sports equipment and tools, physical education, sport

WPROWADZENIE

Zajęcia wychowania fizycznego w porównaniu z innymi przedmiotami wymagają stosowania różnego rodzaju środków dydaktycznych, które są niezbędne w realizacji zadań programowych, zwłaszcza tych związanych z umiejętnościami [1].

Okoń określa środki dydaktyczne jako „(...) przedmioty materialne umożliwiające usprawnienie procesu nauczania–uczenia się i uzyskanie optymalnych osiągnięć szkolnych” [2, s. 306]. Trudno sobie wyobrazić realizację zajęć, zwłaszcza ruchowych, bez środków dydaktycznych, do których należą przyrządy i przybory, nazywane najczęściej sprzętem sportowym. Zastosowanie nawet najprostszego przyboru w toku lekcyjnym wpływa na wszechstronne uaktywnienie uczniów i rozwój ich wyobraźni [3].

Przybory i przyrządy wspomagają również rozwój psychomotoryczny, są też pomocne w kształtowaniu podstawowych zdolności motorycznych, takich jak: siła, skoczność, zwinność, koordynacja, równo-

waga [4, 5]. Uwzględniając ich walory, można stwierdzić, że powinny one być stałym elementem zajęć ruchowych na każdym poziomie fizycznej edukacji, a tym bardziej w początkowej fazie kształcenia. W nauczaniu wczesnoszkolnym uczniowie powinni nie tylko umieć się nimi posługiwać, ale również znać ich nazwę i wiedzieć, w jakich sytuacjach mogą być wykorzystywane.

Celem badań było określenie stanu wiedzy uczniów szkół podstawowych (klas I–III) na temat sprzętu sportowego, jaki powinien być stosowany na lekcjach wychowania fizycznego i w różnych dyscyplinach sportowych. Badania empiryczne miały dostarczyć odpowiedzi na następujące pytania szczegółowe:

1. Jaki jest stan wiedzy badanych na temat podstawowych przyborów i przyrządów zalecanych do ćwiczeń na lekcjach wf. i w różnych dyscyplinach sportowych?
2. W jakim stopniu uczniowie potrafią identyfikować dyscypliny sportowe na podstawie sprzętu?

3. Czy poziom badanej wiedzy jest zróżnicowany w zależności od wieku i płci?

WYNIKI

MATERIAŁ I METODY BADAŃ

Badania przeprowadzono w roku szkolnym 2005/2006 wśród uczniów edukacji wczesnoszkolnej (wiek 7–9 lat) w pięciu losowo wybranych szkołach podstawowych (wiejskich) na terenie powiatu żywieckiego. Objęto nimi 487 uczniów, w tym 235 dziewcząt i 252 chłopców (tab. 1). Materiał empiryczny zebrano za pomocą zmodyfikowanego testu rysunkowego [6]. Badane zagadnienia zawarto w 7 pytaniach zamkniętych; za odpowiedzi na nie uczeń mógł otrzymać od 0 do 24 punktów. Poziom wiedzy ustalono w zależności od uzyskanej liczby punktów na:

- wysoki (19–24) pkt,
- powyżej przeciętnej (13–18,9 pkt),
- przeciętny (7–12,9 pkt),
- poniżej przeciętnej (0–6,9 pkt).

Przyjęta skala dopuszczała liczby ułamkowe. Przedziały podano z dokładnością do jednego miejsca po przecinku (taką bowiem dokładność przyjęto w obliczeniach).

Analiza wyników badań wykazała, iż większość uczniów edukacji wczesnoszkolnej (52,4%) prezentuje przeciętny poziom wiedzy na temat przyborów i przyrządów stosowanych w wychowaniu fizycznym oraz w wybranych dyscyplinach sportowych (tab. 2). Przeciętny poziom wiedzy częściej dotyczy dziewcząt (58,7%) niż chłopców (46,4%). W przedziale „powyżej przeciętnej” mieści się wiedza co trzeciego badanego. Na tym poziomie lepsze wyniki uzyskali chłopcy (tab. 2). Najstabsze wyniki testu zanotowano wśród uczniów klas pierwszych. Tylko 9,3% respondentów potrafiło odpowiedzieć na pytania testowe powyżej poziomu przeciętnego. W kolejnych klasach stopniowo rósł poziom badanej wiedzy, co oznacza pewną prawidłowość. Największe zróżnicowanie (25,8%) wystąpiło między klasami pierwszymi a drugimi. Z kolei najmniejsze różnice wyników w poszczególnych poziomach wiedzy (w zależności od płci) zanotowano wśród dziewcząt i chłopców z klas drugich.

Badani, udzielając odpowiedzi na pytania testu rysunkowego, mogli uzyskać w za-

Tab. 1. Liczba badanych ogółem z podziałem na klasy i płeć

			Klasy						Klasy I–III ogółem		
			I		II		III				
dz.	chł.	razem	dz.	chł.	razem	dz.	chł.	razem	dz.	chł.	razem
61	57	118	87	81	168	87	114	201	235	252	487

dz. – dziewczęta
chł. – chłopcy

Tab. 2. Poziom wiedzy badanych o sprzęcie sportowym i dyscyplinach sportowych (%)

Poziom wiedzy	Klasy I–III ogółem			Klasy								
				I			II			III		
	dz.	chł.	razem	dz.	chł.	razem	dz.	chł.	razem	dz.	chł.	razem
Wysoki	0,0	0,4	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9	0,5
Powyżej przeciętnej	30,2	39,7	35,1	6,5	12,3	9,3	35,6	34,6	35,1	41,4	57,0	50,2
Przeciętny	58,7	46,4	52,4	68,9	56,1	62,7	54,1	50,6	52,4	56,3	30,6	46,3
Poniżej przeciętnej	11,1	13,5	12,3	24,6	31,6	28,0	10,3	14,8	12,5	2,3	3,5	3,0

Tab. 3. Średnia punktów uzyskanych z odpowiedzi w zależności od problematyki pytań

Problematyka pytań		\bar{x} punktów uzyskanych z odpowiedzi											
		klasy I–III			klasa I			klasa II			klasa III		
		dz.	chł.	\bar{x}	dz.	chł.	\bar{x}	dz.	chł.	\bar{x}	dz.	chł.	\bar{x}
Znajomość przyrządów i przyborów do ćwiczeń	pyt. 1	2,2	2,2	2,2	2,0	2,0	2,0	2,4	2,3	2,3	2,4	2,3	2,3
	pyt. 2	1,2	1,2	1,2	0,9	0,8	0,9	1,4	1,3	1,4	1,3	1,3	1,3
	pyt. 3	1,2	1,1	1,2	1,1	0,9	1,0	1,1	0,9	1,0	1,4	1,3	1,4
	$\Sigma = 11$ pkt	4,6	4,5	4,6	4,0	3,7	3,9	4,9	4,5	4,7	5,1	4,9	5,0
Znajomość piłek do gier zespołowych	pyt. 1	2,3	2,4	2,3	1,7	1,7	1,7	2,3	2,5	2,4	2,7	2,9	2,8
	$\Sigma = 3$ pkt												
Znajomość dyscyplin sportowych	pyt. 1	1,0	1,0	1,0	1,0	0,8	0,9	1,1	0,9	1,0	1,1	1,2	1,2
	pyt. 2	1,3	1,3	1,3	0,8	0,8	0,8	1,5	1,4	1,4	1,4	1,6	1,5
	$\Sigma = 6$ pkt	2,3	2,3	2,3	1,8	1,6	1,7	2,6	2,3	2,4	2,5	2,8	2,7
Umiejętność identyfikowania dyscypliny sportowej na podstawie sprzętu	pyt. 1	0,9	1,3	1,1	0,4	0,8	0,6	0,9	1,2	1,1	1,5	1,9	1,7
$\Sigma = 4$ pkt													
\bar{x} punktów ogółem		10,1	10,5	10,3	7,9	7,8	7,9	10,7	10,5	10,6	11,8	12,5	12,2

leżności od tematu pytań określoną liczbę punktów. Na podstawie otrzymanych punktów ogółem wyliczono średnią arytmetyczną, która wynosi 10,3 pkt na 24 pkt możliwe do uzyskania (tab. 3), co oznacza przeciętny poziom wiedzy badanych uczniów. Średnia ta była nieznacznie wyższa u chłopców (o 0,4 pkt) niż u dziewcząt. Najniższą średnią ogółem (7,9 pkt) odnotowano w klasach pierwszych. Na kolejnych poziomach średnia systematycznie rosła (klasy II – 10,6 pkt, klasy III – 12,2 pkt).

Uczniowie klas I–III wykazali bardzo słabą znajomość przyborów i przyrządów do ćwiczeń, które na tym etapie edukacji powinny być stosowane w czasie zajęć ruchowych. Średnia punktów w tym zakresie nie przekroczyła nawet 50% (tj. 5,5 pkt z ogólnej liczby 11 pkt), i to bez względu na wiek i płeć. Badani nie potrafili w teście poprawnie nazwać podstawowych przyborów do ćwiczeń, czyli: skakanki, szarfy, krążka, laski gimnastycznej, obręczy gimnastycznej, ringo, rakiety do badmintona oraz takich przyrządów, jak: skrzynia, ławeczka gimnastyczna, drabinki, drążek. Można zatem wnioskować, że większość z tych przyborów i przyrządów

nie była systematycznie lub w ogóle wykorzystywana na lekcjach wychowania fizycznego. Poza tym wydaje się, że nauczyciele nie egzekwowali od uczniów prawidłowego nazewnictwa sprzętu sportowego.

Najmniej problemów mieli uczniowie z rozpoznawaniem piłek do zespołowych gier sportowych (piłki nożnej, siatkówki, koszykówki). Zdecydowanie lepszą znajomością piłek wykazali się chłopcy niż dziewczęta. Wyniki te proporcjonalnie poprawiały się wraz z wiekiem (tab. 3).

Rozpoznawanie dyscyplin sportowych na podstawie zamieszczonych ilustracji w teście rysunkowym (takich jak: gimnastyka, lekkoatletyka, koszykówka, judo, ringo, badminton) okazało się dla badanych trudnym zadaniem. Na 6 pkt możliwych do uzyskania średnia ogółem wyniosła 2,3 pkt i w żadnej grupie wiekowej liczba poprawnych odpowiedzi nie przekroczyła 50%.

Jeszcze więcej problemów mieli uczniowie z identyfikacją dyscyplin sportowych na podstawie sprzętu. Średnia arytmetyczna punktów uzyskanych przez respondentów ogółem nie przekroczyła nawet 30% z całkowitej sumy punktów (tab. 3). Najbardziej

rozpoznawalną dyscypliną sportową było kolarstwo, a najmniej lekkoatletyka (bieg przez płotki) i tenis ziemny. Można zatem uznać, że stan wiedzy uczniów o dyscyplinach sportowych i stosowanym w nich sprzęcie wymaga większego zaangażowania nauczycieli oraz rodziców.

DYSKUSJA I WNIOSKI

Powszechnie wygłaszane opinie o niskim poziomie edukacji fizycznej w nauczaniu wczesnoszkolnym skłaniają do głębszych refleksji na temat wykorzystywania przez nauczycieli w pracy z uczniami przyborów i przyrządów. W dalszym ciągu przyczyną wielu problemów w tym zakresie są niewystarczające warunki materialne i personalne szkół i ich wyposażenie w niezbędne środki dydaktyczne do realizacji zajęć wychowania fizycznego w klasach I–III. Potwierdzają to badania własne, w których aż w 50% szkół odnotowano braki w podstawowych środkach dydaktycznych przeznaczonych do zajęć ruchowych [7]. W badaniach Sulisza stwierdzono w ponad połowie (ok. 64%) szkół trudne warunki materialne i organizacyjne do prowadzenia zajęć ruchowych na tym poziomie kształcenia [8]. Według Lewandowskiego, przyczyną wielu niepowodzeń w obszarze wychowania fizycznego edukacji wczesnoszkolnej są m.in. nieodpowiednie warunki, w jakich przebiega proces kształcenia [9]. W tej sytuacji jedynym i skutecznym rozwiązaniem, jakie można zaproponować w zakresie sprzętu do ćwiczeń, jest zastąpienie przyborów konwencjonalnych niekonwencjonalnymi. Oczywiście, nauczyciele prowadzący zajęcia ruchowe powinni być świadomi, że poza nauczaniem posługiwania się sprzętem sportowym należy także

przekazywać uczniom wiedzę o jego przeznaczeniu i właściwym stosowaniu.

Na podstawie uzyskanych wyników badań sformułowano następujące wnioski:

1. Stan wiedzy większości uczniów edukacji wczesnoszkolnej o przyborach i przyrządach, jakie są zalecane do wykonywania ćwiczeń w czasie zajęć ruchowych i w różnych dyscyplinach sportowych, jest przeciętny.
2. Badani bardzo słabo identyfikują wybrane dyscypliny sportowe na podstawie używanego w nich sprzętu.
3. Wyniki badań są bardziej zróżnicowane w zależności od wieku niż od płci.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Górna K., Garbaciak W., Kultura fizyczna w szkole, AWF, Katowice 1994. [2] Okoń W., Słownik pedagogiczny, PWN, Warszawa 1984. [3] Madejski E., Rola niekonwencjonalnych pomocy dydaktycznych w kształtowaniu aktywności i sprawności fizycznej, *Lider*, 1993, 3, 10–11. [4] Bielski J., Wychowanie fizyczne w klasach I–III. Etap I: kształcenie zintegrowane, Agencja Promo-Lider, Warszawa 1998. [5] Właźnik K., Wychowanie fizyczne w klasach I–III. Przewodnik metodyczny dla nauczyciela, JUKA, Warszawa 1998. [6] Żukowska Z., Test rysunkowy dla klas I–III, *Wychowanie Fizyczne i Higiena Szkolna*, 1970, 9. [7] Madejski E., Edukacja fizyczna w kształceniu zintegrowanym w aspekcie osiągnięć uczniów – oczekiwania a rzeczywistość, [w:] Nitecka-Walerych A. (red.), Kultura fizyczna i zdrowie w kształceniu zintegrowanym. Uniwersytet Gdański, Gdańsk 2007. [8] Sulisz S., Dyrektorzy szkół podstawowych o wychowaniu fizycznym w klasach I–III, AWF, Warszawa 2000. [9] Lewandowski M., Nauczyciel i uwarunkowania związane z realizacją wychowania fizycznego na pierwszym etapie edukacji, [w:] Nitecka-Walerych A. (red.), Kultura fizyczna i zdrowie w kształceniu zintegrowanym, Uniwersytet Gdański, Gdańsk 2007.